

Олена Семенов —

доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу змісту і організації педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України.

Рецензія на підручник

«Українська мова : підручник для 7 класу загальноосвітніх навчальних закладів / Н. Б. Голуб, Г. Т. Шелехова, В. І. Новосьолова, А. В. Ярмолюк. — К. : Педагогічна думка, 2015. — 288 с. : іл.»

Нині зростає запит на людину, яка володіє набором конкретних характеристик, набором ключових і предметних компетентностей, зокрема самостійністю у прийнятті рішень, уміннями відповідати за свої рішення, брати на себе відповідальність, володіє прийомами учіння та готовністю постійно перенавчатися, ідентифікує себе як члена певного етносу, народу, нації, як громадянина, патріота своєї держави, людини-європейця і громадянина світу. Школа має сприяти розвитку дитини, готувати до критичного входження в соціум, розвивати не лише інтелект, а й емоційну сферу, формувати стійкість до стресу, впевненість у собі, позитивне ставлення до себе й інших.

Рецензований підручник «Українська мова» для 7 класу авторського колективу відділу навчання української мови та літератури Інституту педагогіки вирізняється тим, що найповніше, на наш погляд, ураховує виклики часу й сучасні освітні тенденції, відповідає чинній навчальній програмі, побудований на засадах компетентнісного, особистісно орієнтованого та діяльнісного підходів. Ураховуючи сучасні потреби, автори орієнтують учителя й учнів на якісно нові результати й мотиватори в навчанні української мови.

По-новому, живо й свідомо сприймається вступна частина, у якій колектив авторів звертається до учнівської аудиторії, мотивує, надихає й орієнтує на цікаву пізнавальну діяльність, за результати якої віднині відповідальним має стати учень. Добре сприймаємо слова Олега Ольжича: «Захочеш – і будеш. У людині, затям, лежить невідгадана сила», – узяті за епіграф, а також думку Ф. Вольтера, який писав,

що всі основні європейські мови можна вивчити за шість років, а рідну мову потрібно вивчати все життя. Прозірливість французького письменника очевидна: у сучасному світі без знань рідної мови людина безсила й безкрила.

Численні вправи, розмаїття завдань дослідницького й творчого характеру, нові елементи уроку (цілевизначення, мотивація, рефлексія, завдання для роботи в парах і групах, запитання для самоперевірки й самооцінювання) утворюють цілісну дидактичну систему, яка характеризується цілеспрямованістю на досягнення кінцевих результатів, неперервністю впливу на формування в учнів ключових і предметних компетентностей.

Наведемо приклади вправ, які здивували, змусили замислитися студентів, викладачів, учителів Сумщини, яким життям живемо і для чого.

§ 11. Часи дієслова, вправа 97. Почитаймо, як спілкуються автори книжки з користувачами:

Прочитайте фрагменти історій із життя людей. Підкресліть дієслова. З'ясуйте, яку дію вони позначають – ту, що відбулася до моменту мовлення; ту, що відбувається у момент мовлення чи ту, що відбудеться після мовлення? Зверніть увагу, чи всім дієсловам властива ознака часу? Назвіть окремо ті дієслова, що часу не мають.

1. 10-річний львів'янин Тарас Коротько передав 1 300 гривень, які збирав, аби купити планшет, на допомогу бійцям української армії. Гроші хлопчина приніс на радіостанцію, яка організувала збір коштів, і сказав: «Якщо не буде України, мені планшет не потрібен».

2. Цей хлопчик, опершись на коліно, витирав серветкою портрети героїв Небесної Сотні, зішкрібав пальцями бруд із куточків рам, дихав на скло, аби розтопити крижинки дощу ... «Хто у тебе тут загинув — друг, брат?» — запитала жінка. «Ніхто, просто чищу ...».

3. Учора в школі був святковий вечір. Дівчинка із синдромом Дауна танцювала сама, а всі сміялися з неї. Мій друг відсторонив мене і пішов танцювати, аби таким чином підтримати її.

4. Маленька дівчинка підійшла до жінки в магазині й попросила: «Візьміть мене на руки». Жінка так і зробила, подумавши, що дівчинка загубилася. Маленька ж просто обняла її, а потім зістрибнула й пояснила: «Я дуже хотіла, аби Ви посміхнулися ...».

Бесіда: 1. Схарактеризуйте вчинки героїв цих історій. 2. Чи можна назвати їх красивими? Чому? 3. Чи підтверджують вони такі вислови: «Учинок – це дія в критичній ситуації, що припускає вибір між добром і злом» (С. Крилова); «Учинок – це зробити щось за велінням власної совісті ... » (В. Малахов). 4. Які враження на вас справили герої цих історій?

Вправа 98. І. Прочитайте текст. Виділені дієслова поставте у формі майбутнього і минулого часу.

Милосердя – це означає відвідувати стареньку бабусю, що мешкає неподалік. Поборовши в собі роздратування, ми стаємо милосердними. У наш час дуже важко бути милосердною людиною. Добрих і безкорисливих людей, що прагнуть надавати допомогу, нерідко вважають диваками. Щоразу, коли починаєш проявляти милосердя, тебе іронічно називають Матір'ю Терезою. Що ж, виходить, люди здебільшого звикли бути егоїстичними? А ще під милосердям розуміють безхребетність, вияв слабкості характеру ... Як бути?

П. Бесіда: 1. Чи згодні ви з думками автора? 2. Які тези викликали у вас сумнів? 3. Обґрунтуйте свою позицію щодо милосердя в наш час. 4. Як ви розумієте значення слова «милосердя»? Звірте його за тлумачним словником. 5. Наведіть приклади милосердя в наш час.

Вправа 103. Оберіть один із варіантів домашнього завдання.

I. За тлумачним словником з'ясуйте й запишіть значення слів «альтруїзм», «благородство», «благочинність». Доберіть із власного чи чужого життя приклад прояву одного із них і підготуйте усну розповідь про це. Дайте власну оцінку вчинкові.

II. Прочитайте роздуми католицького священика Б. Ферреро. Поясніть, як ви розумієте їх. Дайте власну відповідь на поставлене автором запитання.

Чого потребує світ найбільше? Трішки привітності, менше користолюбства. Трішки більше дарувати, трішки менше вимагати. Трішки більше посмішок, трішки менше гримас. Трішки більше «ми», трішки менше «я», трішки більше сміху, трішки менше плачу ... (Б. Ферреро).

III. Доберіть і запишіть дієслова, що передають прояви гуманності, відваги, доброти, чуйності, турботи, співчуття, жалю, благодійності. Поставте їх у формі I-ої особи однини теперішнього, минулого і майбутнього часу.

§ 12. Теперішній час.

Мотивує, активізує й спонукає учнів до роботи такий початок: «Пригадайте, що вам відомо про дієслова теперішнього часу? Доберіть і запишіть у зошит запитання, на які ви готові відповісти. Уявіть, якби не було в мові дієслів теперішнього часу, які б труднощі ми відчували під час спілкування?»

Вправа 105. I. Прочитайте текст і перекажіть його усно. Випишіть дієслова теперішнього часу, назвіть інші граматичні ознаки їх.

Діяльність Червоного Хреста базується на допомозі волонтерів — людей, що добровільно й безоплатно беруть участь у наших заходах. Саме їхні вчинки роблять світ добрішим! Волонтери утверджують віру в людину та її доброту. Щире бажання допомогти ближньому символізує людяність. Долучаючись до волонтерської діяльності, людина отримує заряд позитивних вражень від своєї діяльності, від того, що вона спроможна зробити цей світ добрішим, світлішим. Долучаючись до волонтерства, ви набуваєте неоціненного досвіду роботи з людьми, збагачуєте себе новими навичками. I, звичайно ж, знайомитеся із багатьма новими й цікавими людьми.

Бесіда: 1. Що вам відомо про волонтерство в Україні? 2. Назвіть сфери діяльності волонтерів. 3. Якими рисами має бути наділена людина, аби стати волонтером? 4. Як ви оцінюєте роботу волонтерів? 5. Чи є серед ваших знайомих волонтери?

Автори книги запитують: «Як ви розумієте значення слова «самобутній»? Привчають учнів до роботи зі словниками («Звірте за словником»); привчають аналізувати («Уважно погляньте на яскравий малюнок, чи може він засвідчувати самобутність України? Яким чином?»). I відповідають: «самобутність країни визначають люди, мудрі, красиві, добрі й закохані в Україну, і діла їхні славні ... Що більше таких людей житиме в Україні — то міцнішою, красивішою й заможнішою вона буде!». Цитовані сторінки підручника засвідчують не фрагментарний, а системний, методично й педагогічно виважений підхід до формування особистості мовця й патріота водночас.

Наразі, коли трансформуються основоположні морально-етичні цінності, моральні норми й ідеали, триває війна зі злом, від дій Учителя в українському суспільстві значною мірою залежить моральне здоров'я, моральний дух молодих громадян. У педагогічній дії, – переконливо доводив Іван Андрійович Зязюн, – є два рівнозначні суб'єкти за змістовною сутністю – Людина і Людина. Вони мають створювати один одному відчуття спокою, рівноваги, благополуччя, щастя. Як це зробити – знає передусім педагог. Він має навчити цього своїх учнів ... Навчити ненав'язливо, нетенденційно.

Отже, можна зробити висновок, що підручник української мови для учнів 7-го класу є інноваційним освітнім продуктом і дає можливість якісно реалізувати мету й завдання сучасної освіти, проголошені Державним стандартом освіти та програмою з української мови для 7-го класу.

